

כתובות עב

עניין: והחי יתן אל לבו

מהר"ל חידושי אגדות

דספד יספודוני' וכו'. (ע"ב ע"א). מאי והחי יתן וכל זה, מפני כי מי אל לבו דברים של מיתה שעשה חסד ראוי לתשלום גמול לגמרי, בפרט החסד

שעושי' למת הוא חסד גמור שאינו עומד לתשלום גמול, לכך יש להיות נפרע כפי הגמול שעשה כך יהיה בגמול עמו. ודבר זה מבואר, כי בעל מדה זאת דבק בו ית' במה שהוא משפיע הטוב, ומה שעושים למת הוא הטוב הגמור ולכך דבק בו ית' לגמרי במה שהוא ית' משפיע הטוב הגמור, ולכך בעל המדה הזאת כפי המדה אשר פעל ועשה ודבק בו ית' במדה הזאת הוא נפרע, ודבר זה אין שייך במדות אחרות במדת של גומלי חסד. ובשביל זה עני אותיות יען, כי יש יען וגמול כאשר עושה עם העני הן לטוב הן לרע, אם לטוב שהש"י משלם שכרו ואם אינו נותן ג"כ יש יען וגמול לזה.

ויש לפרש ג"כ כי [אם] עשה הטוב למת שפגע בו מדת הדין וקבל המיתה, ומפני שפגע בו מדת הדין גם מדת הדין מחייב כפי מה שעשה למת כך ישלם לו, ומדת דינו של הקב"ה לפרע במדה שאדם מודד מודדין לו, וזה מתחייב מצד הדין הגמור שיהיה לו לגמרי כפי מה שעשה ולכך אמר דיספוד וכו', וכל אלו דברים שזכר מדת הדין מחייב (המת) [שהיה] נפרע כפי מה שעשה. ועוד כי מה שעושה למת הרי אין המת בעל תשלומין ותשלומין זה על הש"י לשלם לו, כדכתיב (משלי י"ט) מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו, כי זה שמלוה את הדל והיינו שעושה חסד למת כי אין דל יותר מן המת, והטוב שעושה לו נחשב כאלו מלוה הש"י, ומאחר שעל הש"י לשלם כאלו הלזה לו הרי כל לזה צריך לשלם מה שהלזה לו ולכך דיספוד וכו' (*).

מהר"ל נתיב גמילות חסדים פ"ג

חסד. ועוד כאשר עושה טוב לאחר הש"י משפיע לו ג"כ הטוב והחסד, כי כמו כאשר יש נחל קטן והוא מחובר אל הנהר הגדול אשר אין לו סוף, כאשר יוצאין המים מן הנחל הקטן ומשפיעים מים לבור שסמוך לו תכף ומיד יוצאים מים מן הנהר הגדול וחוזר ומשפיע אל הנחל אשר מחובר לו המים שיצאו ממנו ובאותו דרך שיצאו ממנו המים הם באים אליו, כך כאשר בעל גמילות חסד אשר הוא דבק בטובו של הש"י כאשר משפיע לאחר מטובו אז הש"י אשר הוא טוב משפיע לו הטוב בעצמו אשר הוא עושה, וכל עוד אשר המים יוצאים ומשפיעים לאחר יושפע לו ג"כ וכפי אשר השפיע ובאותו דרך אשר השפיע משפיע לו ג"כ. והבן הדברים האלו מאוד ותבין כי ראוי בעל המדה הזאת לתשלום גמול יותר מהכל:

הפלאה

דף עב ע"א **בגמרא** תניא ה"ר"מ אומר וכו'. יש מקשי' על מה שאחז"ל איזהו חסד של אמת חסד שעושי' עם המתים דהא גם הוא יש לו תשלום גמול כדאמרי' הכא דספיד יספדיני'. ונראה דאפ"ה לא דמי לשאר גמול שאותו איש עצמו ישיב לו גמולו משא"כ בזה שאותו שעושה עמו חסד לא ישיב לו אף דשכרו מן השמ"י הוא דספיד יספדיני'. מ"מ נקרא חסד של אמת. שהוא כמו כל המצות שיש להם שכר מן השמ"י והיינו דקאמר הכא טוב ללכת וגו'. ר"ל מצוה יותר בזה באשר הוא סוף ואין לו תשלום גמול מאותו אדם. אבל החי יתן אל לבו דיש לו גמול מן השמ"י לאחר מותו שאין לך אדם שלא יצטרך לזה הגמול. ואפשר לפרש מה שאחז"ל שלשה תקנו' להרגיז יצר

פני יהושע

בגמרא מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דכפר יספודנייה. נראה דהא דלא מפרש בפשיטות שהחי יתן אל לבו ויזכור יום המיתה דהאי מבאשר הוא סוף כל האדם נפקא אלא על כרחך דמלבד האי טעמא דטוב ללכת אל בית האבל כדי לזכור יום המיתה שהוא סוף כל האדם יהיב קרא נמי טעמא אחרינא דטוב לילך אל בית אבל כדי שיתעסקו ג"כ עמו בדברים של מיתה דיספוד יספודנייה. ועוד דאי כדי שיזכור יום המיתה איפכא מיבעיא ליה והחי יתן אל לבו באשר הוא סוף כל האדם אלא על כרחך דקרא תרתי קאמר וק"ל:

